

Sygn. akt IV CSK 597/19

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku Z. G.

przy uczestnictwie M. G., M. P., A. L., H. B.,

A. B., B. B., M. B., D. B., K. B., M. T., S. Z., J. P., R. B., D. B., R. D., M. D. i Gminy
(...)

o stwierdzenie zasiedzenia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania S. Z.

od postanowienia Sądu Okręgowego w S.

z dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. akt V Ca (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od uczestnika S. Z. na rzecz wnioskodawcy Z. G.
kwotę 900 (dziewięćset) zł, tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika S. Z. od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. akt V Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Uczestnik zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 339 k.c. przez bezpodstawne uznanie, że wnioskodawca i jego żona oraz ich poprzednicy prawni samoistnie posiadali przedmiotową nieruchomość, nieprzerwanie przez okres 30 lat; art. 21 ust. 1 i art. 64 Konstytucji RP przez ustalenie, że możliwe jest pozbawienie prawa własności orzeczeniem Sądu w sprawie o zasiedzenie, pomimo nieistnienia ustawowej podstawy do wydania takiego orzeczenia z braku samoistnego posiadania przez okres 30 lat; naruszenie prawa procesowego, tj. art. 230 k.p.c. na skutek ustalenie

samoistnego posiadania przedmiotowych nieruchomości przez wnioskodawcę, pomimo przyznania przez niego, że za właściciela uważał S.Z., a od 2009 r. przestał się nią interesować; art. 233 § 1 k.p.c. przez stronnictwą ocenę dowodów; art. 316 § 1 k.p.c. wskutek wydania postanowienia w warunkach niezrozumienia istoty sprawy oraz wyciąganie błędnych logicznie wniosków z ustalonych faktów.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W ocenie skarżącego istotne zagadnienie prawne wiąże się z potrzebą rozstrzygnięcia, czy w kontekście art. 21 ust. 1 i art. 64 Konstytucji RP możliwe jest pozbawienie prawa własności orzeczeniem Sądu w sprawie o zasiedzenie, przy istnieniu uzasadnionych wątpliwości dotyczących istnienia przesłanek ustawowych zasiedzenia z art. 172 k.c. oraz czy dopuszczalne jest tworzenie orzeczeniem sądu podstaw faktycznych do pozbawienia prawa własności nieruchomości nabytego w dobrej wierze przez właściciela (K. B.) od osoby, która w dniu sprzedaży nieruchomości była jej właścicielem (uczestnik S.Z.), a następnie została pozbawiona prawa własności tej nieruchomości przez osobę trzecią (wnioskodawcę).

Sformułowane przez skarżącego zagadnienie nie spełnia wymagań przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w powyższym rozumieniu. Nadmienić tylko należy, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia

28 października 2013 r., P 3/03, (OTK-A 2003, nr 8, poz. 82), nie stwierdził niezgodności z Konstytucją RP art. 172 k.c., wskazując iż skoro instytucja zasiedzenia jest odstępstwem od konstytucyjnej zasady nienaruszalności prawa własności, to wszelkie wątpliwości powinny być tłumaczone na korzyść ochrony własności. W związku z czym, o tym czy zostały spełnione przesłanki zasiedzenia nieruchomości decyduje stan faktyczny konkretnej sprawy i jego ocena judykacyjna.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.). Nie istnieje potrzeba wykładni wskazanego przepisu, gdy przedstawione kwestie prawne były wielokrotnie rozważane w judykaturze.

Potrzebę wykładni skarżący wiąże z art. 172 k.c. w zw. z art. 339 k.c. w odniesieniu do: możliwości stwierdzenia ciągłości posiadania nieruchomości przez okres 30 lat przez osobę podającą się za samoistnego posiadacza w sytuacji faktycznego dysponowania tą nieruchomością przez jej właściciela przed upływem tego okresu, objawiającego się nieprzerwanym płaceniem podatku od gruntów rolnych oraz oddawaniem nieruchomości w dzierżawę osobom trzecim; możliwości stwierdzenia zasiedzenia w sytuacji, gdy osoba podająca się za samoistnego posiadacza przyznała, że w czasie biegu terminu zasiedzenia uznawała prawo własności właściciela i nie była zainteresowana korzystaniem z przedmiotowej nieruchomości; możliwości stwierdzenia zasiedzenia w odniesieniu do części nieruchomości, która faktycznie nigdy nie została objęta w posiadanie przez wnioskodawcę podającego się za samoistnego posiadacza

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, co wynika wprost z przepisów prawa, że samoistnym posiadaczem rzeczy jest ten, kto nią faktycznie włada

jak właściciel (art. 336 k.c.). Do zaistnienia przesłanki samoistności posiadania rzeczy konieczne jest łącznie wystąpienie elementu zewnętrznego - władania rzeczą (*corpus*) i elementu wewnętrznego - woli władania jak właściciel (*animus*). Domniemywa się, że ten kto rzeczą faktycznie włada, jest posiadaczem samoistnym (art. 339 k.c.). Przewidziane przez przepis art. 339 k.c. domniemanie prawne nie jest jednak domniemaniem, które bezwzględnie wiąże, niezależnie od okoliczności. Nie może być sprzeczne z istniejącym stanem faktycznym, który wprost wyłącza dopuszczalność takiego domniemania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., IV CSK 487/13, nie publ.).

Posiadacz samoistny to taki, którego zakres faktycznego władania rzeczą jest taki sam jak właściciela i który znajduje się w położeniu pozwalającym na korzystanie z rzeczy w taki sposób, jak może czyniąc to właściciel. Wyrazem tego jest, między innymi, niezależność w podejmowaniu decyzji co do przedmiotu posiadania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2000 r., V CKN 164/00, nie publ.). Objęcie rzeczy w posiadanie samoistne przez osobę, która nie jest jej właścicielem, zakłada świadomość posiadania będącą wyobrażeniem o przysługującym jej prawie własności. Samo faktyczne władanie, pozbawione woli ukierunkowanej na treść i zakres prawa własności, pozostaje tylko faktycznym władaniem. Każdy bowiem samoistny posiadacz obejmuje rzecz w posiadanie dlatego, że z przyczyn usprawiedliwionych uważa się za właściciela, albo dlatego, że chce rzeczą władać dla siebie jak właściciel, chociaż wie, że nim nie jest (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007 r. I CSK 300/07, OSNC - ZD 2008, nr 3, poz. 91, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 354/13, nie publ.).

Okoliczność, że samoistny posiadacz zdaje sobie sprawę z tego kto jest właścicielem sama w sobie nie niweczy jeszcze przesłanek zasiedzenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2014 r., III CSK 133/13, nie publ., z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 336/13, nie publ.). Nawet bowiem zwrócenie się przez takiego posiadacza do właściciela z ofertą zakupu spornego gruntu nie przekreśla charakteru posiadania służebności prowadzącego do nabycia jej przez zasiedzenie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego 5 czerwca 2009 r., I CSK 430/08, nie publ.).

Zgodnie z wiążącymi w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi (art. 398¹³ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) wydzierżawienie części nieruchomości, w okresie biegu zasiedzenia, osobie trzeciej nastąpiło przez wnioskodawcę, a nie przez uczestnika. Fakt, że posiadacz samoistny (po doliczeniu posiadania poprzednika) po 25 latach posiadania gruntu przestał płacić podatek od posiadanego gruntu również nie niweczy przymiotu samoistności posiadania. Płacenie podatków przez posiadacza jest tylko jednym (lecz nie wyłącznym) z komponentów, który może być pomocny przy określeniu charakteru posiadania (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2014 r., IV CSK 271/13, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący opiera na tym, że Sąd stwierdził zasiedzenie nieruchomości na rzecz wnioskodawcy i jego żony, pomimo ustalenia, że przedmiotowa nieruchomość była przez wnioskodawcę i członków jego rodziny zawsze uznawana za własność S.Z., który nieprzerwanie płacił i płaci podatek od gruntów rolnych, zaś od 2012 r. oddana została przez S.Z. w dzierżawę

osobie trzeciej, a wnioskodawca jak i członkowie jego rodziny nie przejawiali w jakikolwiek sposób chęci posiadania przedmiotowej nieruchomości na długo przed upływem terminu zasiedzenia stwierdzonego przez Sąd.

Według ustaleń faktycznych w dniu 7 października 1984 r. została zawarta pisemna nieformalna umowa, w której wskazano, że skarżący uczestnik sprzedaje ojcu wnioskodawcy nieruchomość składającą się z działek nr [...]2 i [...]3 o łącznej powierzchni 2,74 ha, za cenę po 90 000 zł za hektar. Nabywca przekazał uczestnikowi kwotę 200 000 zł, a pozostała do zapłaty ceny kwota 43 000 zł miała być uiszczona przy zawarciu umowy sprzedaży w formie notarialnej. Uczestnik wówczas był właścicielem tej nieruchomości w ½ części, zaś co do drugiej połowy ułamkowej sytuacja prawna, po śmierci współwłaściciela w 1973 r., nie była uregulowana. Z dniem zawarcia umowy nieformalnej ojciec wnioskodawcy objął powyższą nieruchomość w faktyczne władanie i wykorzystywał ją rolniczo. Po jego śmierci (15 września 1986 r.) nieruchomość była użytkowana przez żonę zmarłego, wnioskodawcę i jego rodzeństwo. Od 1995 r., po dokonaniu działu spadku po rodzicach wnioskodawcy i jego rodzeństwa, nieruchomość ta została objęta w posiadanie przez wnioskodawcę. Podatek gruntowy był opłacany przez ojca wnioskodawcy, później jego następców prawnych, a potem przez wnioskodawcę, aż do 2009 r. Wnioskodawca oczekiwał na zawarcie umowy notarialnej i po sporze w tej materii z uczestnikiem, także odnośnie do dopłaty ceny, zaprzestał płacenia podatków.

W dniu 15 maja 2012 r. miało dojść do zawarcia przez uczestnika z R. B. umowy dzierżawy działki nr [...]3 na okres jednego roku, przy czym skarżący polecił przyszłemu dzierżawcy skontaktowanie się z wnioskodawcą w celu uzyskania jego zgody na użytkowanie tej działki. W tej kwestii rozmowy z wnioskodawcą prowadził brat R. B. Wnioskodawca wyraził zgodę na użytkowanie działki przez R. B.

W dniu 6 kwietnia 2014 r. wnioskodawca zawarł ze S. B. (bratem R. B.) umowę dzierżawy działki nr [...]3 na okres 10 lat. Natomiast w dniu 20 marca 2015 r. skarżący sprzedał K. B. część działki ewidencyjnej nr [...]3 w zakresie odpowiadającym powstałej z podziału tej działki działce nr [...]3/2 o powierzchni 1,0407 ha.

W takim stanie rzeczy wbrew stanowisku skarżącego nie może być mowy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w powyższym rozumieniu. Wszak pomimo zaprzestania płacenia podatków, co wynikało z konfliktu ze skarżącym, wnioskodawca nie utracił samoistnego posiadania, skoro to on wydierżawił część nieruchomości objętej wnioskiem o zasiedzenie i co więcej to skarżący skierował kandydata na dzierżawcę do wnioskodawcy w celu uzyskania od niego zgody. Termin zasiedzenia upłynął z dniem 7 października 2014 r. i w efekcie wszelkie działania podjęte przez uczestnika po tej dacie są prawnie irrelewantne, bowiem i tak z racji skutku powstałego *ex lege* nie mogły już spowodować przerwy biegu zasiedzenia.

Zasiedzenie jest pierwotnym sposobie nabycia własności rzeczy, a zatem nie ma znaczenia kwestia ekwiwalentności wzajemnego świadczenia wynikająca z nieformalnej umowy. Sądy *meriti* przyjęły, że wnioskodawca był posiadaczem samoistnym w złej wierze i dlatego termin zasiedzenia upłynął po 30 latach od objęcia nieruchomości w samoistne posiadanie przez poprzednika prawnego wnioskodawcy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 5, § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2016 r. poz. 1668).

jw